

A világításkorszerűsítés fonásai

Nagy János

2010, december 6 - 15:27

Elgondolkodtató adatokat és megállapításokat tartalmaz az Állami Számvevőszék jelentése, amelyet az energiagazdálkodást érintő állami és önkormányzati intézkedések, támogatások hatásának ellenőrzéséről készített. Az ellenőrzés során megvizsgálták az energiafelhasználás csökkentése érdekében megtett állami és önkormányzati intézkedések eredményességét. A vizsgálat eredményeit bemutató 1009 számú jelentés nagyon körültekintő, szakszerű, és alapos munkára vall. A közölt megállapítások helyénvalóak és valamennyi javaslat megfontolandó úgy az önkormányzatok, mint a kormány részéről. A jelentés egyebek mellett a közvilágítás és beltéri világításkorszerűsítések tapasztalataira is kitér.

A közlekedés-, köz-, és vagyonbiztonsági célokat szolgáló közvilágítást a települési önkormányzatok által kötelezően ellátandó közszolgáltatások körébe sorolja az Ötv. 8. § (4) bekezdése. Ezt a feladatot igyekeznek is ellátni, annak ellenére, hogy a feladatellátást szabályozó jogszabályt (11/1985. (XI.30) IpM rendelet) 2009. január 1-jétől hatályon kívül helyezték. A közvilágítás világítástechnikai követelményeire vonatkozóan létezik ugyan egy szabvány, az MSZ EN 13201-1, amely előírásait nem kötelező betartani, így gyakorlatilag olyan közvilágítás létesíthető egy településen, amilyent megrendel az önkormányzat. Igaz, amennyiben a nem megfelelő közvilágítás miatt történik a településen egy esemény, legyen az közúti baleset, rablás, vagy éppen nagy kárt okozó betörés és bíróságra kerül az ügy, az igazságügyi szakértő és a bíró a szabvány előírásait veszi alapul az ítélezésnél. Kártérítést a közvilágítás megrendelőjének vagy üzemeltetőjének kell fizetnie.

Annak ellenére, hogy 2009-től a közvilágítás ellátásának módját jogszabály nem rögzíti, azt a VET (Villamos energiáról szóló törvény) felhatalmazása ellenére a mai napig nem alkották meg. Ez akadályt jelent a piacnyitás biztosította lehetőségek kihasználása tekintetében mindamellett, hogy kevés információval és szakmai ismerettel rendelkeznek az önkormányzatok e tekintetben. A közvilágítás korszerűsítések során vállalt kötelezettségek és a kialakult vegyes tulajdonviszonyok is hátráltatták az előnyösebb energiavásárlást és karbantartási szerződések megkötését. A vizsgált önkormányzatok több mint kétharmada felülvizsgálat nélkül fogadta el a területileg illetékes energiaszolgáltató ajánlatát gazdaságossági számítások elvégzése nélkül. Több mint kétharmaduknál a közvilágítás célú villamosenergia felhasználását nem mérték (nem is mérik), ezért a közvilágítás szolgáltatás díját a lámpatest beépített teljesítménye és a közvilágítási naptár (éves szinten közel 4000 óra üzemidővel számolnak) alapján fizették meg. Tehát nem a valós fogyasztást fizették az önkormányzatok!

A közvilágítás-korszerűsítési szerződések megkötésénél az önkormányzatok több mint fele nem versenyeztette meg a vállalkozókat, nem vizsgálta az elfogadott ajánlatok megalapozottságát sem! A korszerűsítési munkálatokat 4-15 éves üzemeltetési szerződésekkel kötötték össze az önkormányzatok háromnegyedénél. A szolgáltatók által megvalósított korszerűsítéseket az önkormányzatok 65%-a energiahatékonysági-, bérleti-, lízing-, energiakorszerűsítési-díj, kölcsönök, pénzeszköz átadások, stb. jogcímenek utólag megfizette. Ezek a kifizetések az ellenőrzött hat év alatt évente átlagosan 36,3 %-kal növelték meg a közvilágítás működésének a költségeit. A közvilágítás-korszerűsítések az önkormányzatoknál nem eredményeztek vagyonyarapodást! A berendezések térítésmentes átadásakor nem vették figyelembe, hogy a vagyon korlátozottan forgalomképes. Érdekes megállapítás az a tény is, hogy a tervezett műszaki tartalmak és energia megtakarítások döntően teljesültek, a kiadási megtakarítások azonban 13,5%-kal elmaradtak a tervezettől, amely 26,1%-kal megnövelte a beruházások megtérülési idejét. A harmadik feles (szolgáltató vagy egyéb vállalkozó) finanszírozásban megvalósult korszerűsítések azért nem lettek gazdaságosak az önkormányzatok számára, mert a fejlesztésekért a futamidő alatt fizetett különböző díjak jelenértéke 18,7%-kal meghaladta az egyszeri bekerülési költségeket.

A vizsgált önkormányzatok 67,6%-ánál a közvilágítás korszerűsítést a villamosenergia szolgáltató végezte és 64,9%-kánál csak átmenetileg biztosította a költségek fedezetét, amit az önkormányzatok később részletekben visszafizettek. A vizsgált önkormányzatok 73%-a a korszerűsítésekhez kötött 4-15 éves üzemeltetési szerződést a kötelezően hosszú távú elkötelezettséget jelent a szolgáltató felé.

A vizsgálat kitért a beltéri, intézményi világításkorszerűsítésekre is. Az önkormányzatok közel fele hajtott végre ilyen jellegű fejlesztést részben sajátberuházásban, másrészt harmadik feles finanszírozásban. A korszerűsítések ebben az esetben is csak részben voltak eredményesek, mert a megtérülési idő és a tényleges energia megtakarítás a tervezettnél kedvezőtlenebbnél alakult. Ebben az esetben is a megtakarítások előzetes számításakor a lámpatestek beépített teljesítményével számoltak és nem a tényleges (várható) villamosenergia fogyasztással. Tovább rontotta a megtérülési időt az is, hogy nem a valós üzemidőt vették alapul a számításoknál, hanem egy feltételezettet. A saját beruházásban végzett világításkorszerűsítések átlagos megtérülési ideje várhatóan, a 14 évről több mint a kétszeresére emelkedik.

Sajnos a Világítástechnikai Társaság tapasztalatai is a fenti megállapításokat támasztja alá. Nagyon sok esetben – szakmai ismeretek hiányában – az önkormányzatokat ügyeskedők megvezetik. Mivel közpénzek elköltéséről van szó, sokkal jobban oda kellene figyelni a vállalkozók által bemutatott számításokra, és azokat jó lenne szakértőkkel ellenőriztetni. Ugyan ez érvényes a felszerelésre kínált eszközök, berendezések esetében is. Mindenki a maga lovát dicséri alapon, csupa szépet és jót mondanak az adott termékről, majd miután megkötetett a szerződés és elkészült a fejlesztés, csak azt követően derül ki a valóság. Rossz esetben már a vállalkozó is eltűnik, felszámolódtott.

Az utóbbi időben azt tapasztaljuk, hogy nagy nyomás nehezedik az önkormányzatokra úgy a közvilágítás, mint az intézményi világítás további korszerűsítése kapcsán. Mindkét területre csodaszerként ajánlják a LED-es közvilágítási lámpatesteket, beltérre pedig a LED csöveket vagy más formájú betekerhető LED fényforrásokat. Számításaink szerint az említett termékek ár-érték arányát tekintve, a beruházás még nem térül meg, nem beszélve arról, hogy a technológia még nem kiforrott, nincs kellő üzemeltetési tapasztalat velük. A menőségük és megbízhatóságuk e termékeknek nagyon gyártófüggő. Sajnos nagyon sok kétes minőségű ilyen termék kerül be az országba. Ezeket sok esetben olyanok importálják, akik nem értenek a világításhoz, nem szakmájuk, ők csak eladni akarnak most éppen LED-es termékeket, mert ez a trendi. Ne tévesszen meg senkit a beígért hosszú karbantartásmentes élettartam! Bizony ezeket is kell tisztítani, és oda kell figyelni üzemeltetésükre. Ne tévesszen meg senkit a közvilágítási lámpatest, vagy más LED-es fényforrás nagy fényerősége, azért mert kápráztat és nem lehet belenézni, még nem jelenti azt, hogy nagyon jól világít, nem jelenti azt, hogy a termék megfelel az adott világítási feladat ellátására.

Kétségtől megjelent egy új technológia a világítástechnikai iparban, amivel érdemes kísérletezni, tapasztalatot szerezni. Amennyiben sor kerül pl. egy néhány oszlopos bővítésre, vagy egy intézményben új lámpatest felszerelésére, akkor célszerű kipróbálni tapasztalatszerzés érdekében. Am egy működő teljes világítási berendezést, legyen az köz-, vagy akár intézményi világítás, kicserélni LED-es lámpatestekre még korai, felesleges és indokolatlan beruházás, aminek kétes a megtérülési ideje. A LED-es közvilágítási lámpatestekkel kapcsolatos legfontosabb tudnivalók a www.vilagitas.org lapon megtalálhatók. Úgy gondolom, hogy nem olyan gazdag Magyarország, hogy a meglévő, működőképes és nem túl régen korszerűsített világítási berendezéseket közpénzből le kellene cserélni LED-es lámpára főleg nem egész településeken. Még akkor is közpénzbe kerül a berendezés, ha azt utólag részletekben fizeteti vissza a vállalkozó.

Amennyiben világítással kapcsolatos szakmai segítségre van szükségük kérem, keressék országos szakmai szervezetünket a Világítástechnikai Társaságot, kollégáink térítésmentesen eligazítják a világítástechnika rejtelmeiben.

Nagy János, elnök, Világítástechnikai Társaság